

اطلاعاتی عمومی مفید درباره جنگل و جنگل زدایی /

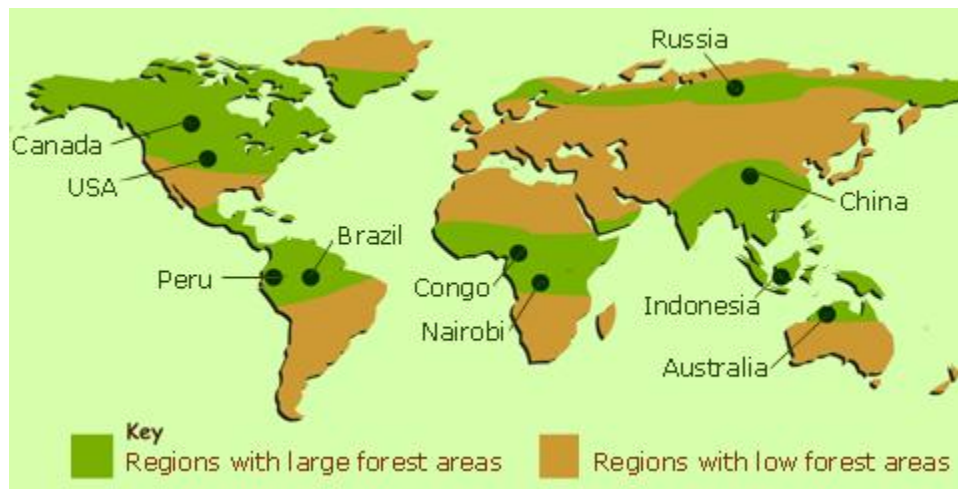
و

چه می توان کرد؟

مقدمه

محققان محیط زیست، جنگل ها را به عنوان یکی از پنج منابع طبیعی مهم قلمداد می کنند. جنگل چیزی بیش از محیطی با تعداد بسیاری درخت است. جنگل یک اکوسیستم طبیعی و پیچیده است که از انواع مختلفی از درختان تشکیل شده است و اشکال مختلفی از زندگی را حمایت می کند.

تخمین زده می شود که دو سوم از جنگل های جهان در بین ۱۰ کشور توزیع شده که ایران در میان آنها نیست و کشور ما در بخشی از جهان است که پوشش جنگلی کم است:

جنگل های ایران

سرانه جنگل در ایران ۰/۱۷ هکتار بوده، در حالیکه سرانه جهانی جنگل ۰/۶۲ هکتار است. مقایسه این آمار ضرورت توجه به حفظ، احیاء و توسعه جنگل های کشور را نشان می دهد.

جنگل های ایران که ۸/۸ درصد مساحت کشور را تشکیل می دهند، از نظر مدیریتی به دو گروه جنگل های شمال و جنگل های خارج از شمال تقسیم می شوند. جنگل های شمال به تمام ناحیه رویشی هیرکانی و خزری اطلاق می شود؛ و جنگل های خارج از شمال نیز در ۴ ناحیه رویشی دیگر قرار دارند.

سطح جنگل‌های ایران

نوع جنگل	مساحت (هکتار)	درصد
جنگل انبوه	۱۷۸۰۲۹۰	۱۲,۴
جنگل نیمه انبوه	۳۴۶۸۳۱۲	۲۴,۲
جنگل تنک	۸۱۰۰۸۴۲	۵۶,۶
جنگل ماندابی	۲۵۷۶۰	۰,۲
جنگل دست کاشت	۹۴۳۸۵۸	۶,۶
جمع	۱۴۳۱۹۰۶۳	۱۰۰

اهمیت و فواید جنگل‌ها

برخی از فواید درختان عبارتند از تولید اکسیژن، جذب گرد و غبار، گاز کربنیک و دیگر گازهای شیمیایی موجود در هوا. خاکی که درختان را حمایت می‌کنند، آبی که از میان آن‌ها می‌گذرد و هوایی که آن‌ها را احاطه می‌کند همه ضامن سلامتی و بقای محیط زیست انسان است. در زیر اهم فواید جنگل‌ها می‌آید:

۱- **تنوع زیستی:** جنگل‌ها برای نجات تنوع زیستی حیاتی هستند. جنگل‌های بارانی، به تنهایی خانه‌ی میلیون‌ها گونه هستند، بسیاری از آن‌ها تا به حال شناخته و مطالعه نشده اند. بیش از نیمی از ۱۰ میلیون گونه گیاهان، درختان و حشرات که در جهان یافت می‌شود، در جنگل‌های بارانی گرمسیری زندگی می‌کنند. یک پنجم از آب شیرین جهان در آمازون قرار دارد.

۲- **پزشکی:** مواد اولیه بسیاری از داروهایی که برای درمان امراضی چون حملات قلبی، مالاریا و برونشیت استفاده می‌شود، از جنگل‌های بارانی استخراج می‌شوند. مثلاً یکی از این مواد که برای درمان سرطان خون استفاده می‌شود، تنها در جنگل‌های بارانی ماداگاسکار یافت می‌شود.

۳- **کنترل آب و هوا و بارش باران:** درختان با جذب کربن دی‌اکسید از جو، به کنترل آب و هوا کمک می‌کنند، بنابراین کمک به پاکیزه شدن هوا از گازهای گلخانه‌ای می‌کنند. جنگل‌ها به تولید باران کمک می‌کنند. با کاهش پوشش سبز و تاثیر مستقیم انرژی بر سطح زمین، در آینده شاهد فشار هوای شدیدتر، بادهای بیشتر و احتمالاً طوفان‌های سهمگین‌تر خواهیم بود. جنگل‌ها، آب و هوای منطقه‌ای و جهانی را از طریق جذب، تولید باران و تبادل گازهای اتمسفری، کنترل می‌کنند. برای مثال آمازون به تنهایی ۵۰ تا ۸۰ درصد از بارش خود را از طریق تعرق درختان، می‌سازد.

۴- **خاک‌ها و حوضه‌ها:** پوشش جنگلی از تاثیر مستقیم آب باران می‌کاهد، موجب کاهش سیل و رواناب می‌شود و نفوذ را افزایش می‌دهد که به افزایش سطح رطوبت ریشه‌های گیاهان کمک می‌کند. همچنین حفظ رطوبت به شکست مواد آلی نیز کمک می‌کند، بنابراین سبب می‌شود که خاک غنی شود و برای استفاده طبیعی درختان مناسب شود. همچنین درختان از آبی که از میان آن‌ها رد می‌شوند در برابر تاثیر نور خورشید محافظت می‌کنند و سرعت تبخیر را کاهش می‌دهند و سبب می‌شوند جریان آب ادامه یابد. این برای حیات آب ضروری است و از هدررفت آن‌ها جلوگیری می‌کند.

۵- **ارزش اقتصادی:** جنگل‌های پایدار برای ما معیشت، گردشگری و دانش تامین می‌کنند. کسانی که از طریق جنگل‌ها امرار معاش می‌کنند، شکارچیان، مزرعه داران، محققان، گردشگران و فعالان داروسازی، همه و همه تحت تاثیر نابودی جنگل‌ها قرار می‌گیرند. مردم محلی معیشت خود را از دست می‌دهند و کشورهایی که جنگل‌هایشان رو به نابودی است، بخشی از درآمدهایشان کم می‌شود.

جنگل‌زدایی

درختان دیری است به بهانه‌های مختلفی بریده می‌شوند و یا در اثر رفتارهای کاملاً قابل پیشگیری به راحتی می‌سوزند. مانند اینکه چوب آن‌ها برای ساخت و ساز، یا به عنوان سوخت و یا مقاصد دیگر اقتصادی استفاده می‌شود. نیروهای محرک برای جنگل‌زدایی بسیار پیچیده هستند، اما نسبت مستقیمی با نیاز اقتصادی جوامع محلی، کشورها و صنایع چندملیتی بزرگ دارند. مانند:

تقاضای بسیار برای چوب (کنده و الوار)

تقاضای بسیار برای خمیر کاغذ و کاغذ، چوب برای مبلمان، وسایل خانه، ساخت و ساز و سوخت، سبب می‌شوند تا درختان بیشتری بریده شوند. جمعیت جهان رو به فزونی است و بیش از پیش نیازهای ما رو به افزایش است.

آتش‌سوزی

آتش‌سوزی برای برخی زمین‌های جنگلی طبیعی و مفید است، اما زمانی که در مکان اشتباه، یا تعداد دفعات اشتباه و یا در شدت اشتباه اتفاق افتد، نابود کننده است. هر ساله، میلیون‌ها هکتار از جنگل‌های سراسر دنیا در آتش‌سوزی‌ها نابود می‌شوند. این آتش‌سوزی‌ها نه تنها ساختار و ترکیب جنگل‌ها را تغییر می‌دهند، بلکه می‌توانند جنگل‌ها را به روی گونه‌های مهاجم باز کنند، تنوع بیولوژیکی را تهدید کنند، چرخه‌های آب را تغییر دهند و خاک را فرسایش دهند. متأسفانه در ایران ۹۵ درصد آتش‌سوزی‌های جنگل در اثر خطای انسانی رخ می‌دهد که آماری تکان دهنده است.

ساخت و ساز

در برخی مناطق شهرک‌های جدید، جاده‌ها و صنایع در مناطق جنگلی ساخته می‌شوند که مطمئناً بر مشکلاتی که امروزه در مقابله با جنگل‌زدایی داریم می‌افزاید. زمانی که جاده‌ها برای دسترسی به مناطق دوردست ساخته می‌شوند، به عنوان یک آهنربا برای شهرک‌های جدید عمل می‌کنند. زمانی که مردم شروع به مسکن‌گزیدن در نزدیکی مناطق جنگلی می‌کنند، شروع به

وابسته شدن به منابعی که جنگل در اختیار آنها می‌گذارد، می‌کنند. برای مثال در سال ۲۰۱۴، برنامه پایش جنگل آمازون تقریباً ۱۱۲۳ شهرک که حاصل از جنگل زدایی است را در نقشه نشان داده است.

سایر عوامل

بخشی دلایل جنگل زدایی البته شامل سیاست‌هایی است که تولید دانه‌های سویا یا روغنی را مورد حمایت قرار می‌دهد. همین طور دستورالعمل‌های ضعیف محیط زیستی که زمین داران را تشویق می‌کند تا بدون توجه به قوانین، زمین‌های جنگلی خود را تبدیل به مزرعه کنند.

جنگل داری پایدار

انسان در طول تاریخ بخشی از نیازهایش را از جنگل تامین کرده است. اما روندهای کنونی اگر کنترل نشود دیگر جنگلی برای رفع نیازها نخواهند ماند. بنابراین باید به سوی جنگل داری پایدار برویم. البته این وظیفه یک شخص، گروه یا کشور نبوده بلکه تلاشی مشترک و جهانی است. برای رسیدن به جنگلداری پایدار می‌توان کارهای زیر را انجام داد:

۱. شرکت‌های جنگل داری، باید قبل از آن که اجازه دهند درختی بریده شود، درخت (یا بذر) بکارند.
  ۲. تنها درختان قدیمی باید بریده شوند، و باید به صورتی قطع شوند که به درختان دیگر آسیب نرسانند.
  ۳. درختان جوان باید محافظت شوند.
  ۴. باید توسعه گردشگری تشویق شود تا بر سیاست‌های جنگل داری پایدار تاکید گردد.
  ۵. آموزش و اطلاع رسانی مردم در زمینه رفتارهای صحیح گردشگری مانند عدم استفاده از هرگونه آتش در جنگل حیاتی است.
  ۶. آموزش و اطلاع رسانی به جوامع محلی در این مورد که تنها جنگل داری پایدار می‌تواند ضامن رونق معیشت آنها باشد و سودهای ناشی از رفتارهای کنونی رایج، مقطعی بوده و به زودی با مشکلات اقتصادی روبرو خواهند شد.
- برخی شرکت‌های تجاری بزرگ مثال خوبی برای زنده نگه داشتن جنگل داری پایدار هستند. مثلاً IKEA^۱ الواری را که خواستگاه آن معلوم نباشد، یا به طور غیرقانونی حمل شده باشد، یا از مناطق درگیر بحران اجتماعی آمده باشد، یا از جنگل‌های دارای ارزش حفاظتی بالا یا جنگل‌های دارای ارگانسیم‌های اصلاح شده ژنتیکی باشد، مورد خرید و استفاده قرار نمی‌دهد.
- اگر همگان اعم از جوامع محلی و شرکت‌هایی که مرتبط با جنگل کار می‌کنند، مسئولانه رفتار کنند، در کاهش سرعت تخریب جنگل به جهش بزرگی می‌توان دست یافت.

برای حفاظت از جنگل‌ها چه کارهایی می‌توان انجام داد؟

بی‌شک نظر به وسعت و سرعت تخریب جنگل‌ها، دولت‌ها و سطوح سازمانی، قوه مقننه و قوه قضاییه هر یک می‌بایست در چارچوب وظایف خود برای توقف جنگل‌زدایی و محافظت از آن تلاش کنند. یعنی قوانین و دستورالعمل‌ها در محافظت از جنگل

^۱ یک گروه چندملیتی از شرکت‌هایی است که مبلمان‌های آماده به مونتاژ (ready-to-assemble) و لوازم خانگی طراحی و تولید می‌کنند.

ها تدوین و کاملاً و بی اغماض اجرایی شود. اما عموم مردم نیز در این کار نقش بسیار مهمی دارند که در زیر به اهم آنها اشاره می شود:

- اطلاعات صحیح برای حفاظت از جنگل ها را از هر طریق ممکن (از گفت و گوی چهره به چهره گرفته تا نشر اطلاعات در فضای مجازی) با دیگران به اشتراک بگذارید. انسان های مسئول دست از تلاش بر نمی دارند و برای آن چه بدان باور دارند، می ایستند.
- در سازمان های مردم نهادی که برای حفاظت از جنگل ها تلاش می کنند، عضو شوید. زمانی که مردم بیشتری با هم کار کنند، تاثیرگذاری بیشتر خواهد بود.
- از وسایل مصنوعی کمتری استفاده کنید. وسایل بیشتری را دوباره استفاده و یا بازیافت کنید. چوب، کاغذ، پلاستیک ها و باقی وسایلی که هر روزه استفاده می کنیم به منابع طبیعی ای متصل هستند که در حال نابودیند. این به این معناست که ما هرچه بیشتر بازیافت کنیم، پدیده های طبیعی مانند درخت کمتر استفاده می شوند. همچنین به این معناست که شرکت ها و حکومت ها مواد خام کمتری از مناطق جنگلی دنیا برداشت خواهند کرد.

منابع:

۱. <http://enviropol.com/>
۲. <http://www.worldwildlife.org/>
۳. <http://eschooltoday.com/forests/>
۴. <http://www.ecokids.ca/>
۵. <http://www.forestfacts.org/>
۶. <http://frw.org.ir/>